

Teoretisk forsterkning

Jørn Hokland

spesialist i psykoterapi

Forsterkning er vellykket integrert med dynamisk og humanistisk teori, i motsetning til det Torgeir M. Hillestad synes å tro.

I siste innlegg kritiserer Hillestad de som fremholder forsterkning som eneste forklaring, altså som enfaktorforklaring. Jeg er enig i denne kritikken, men i samme epistemologiske grøft finner vi mange av psykologiens skolefedre; klyngingen til Det ene prinsipp som alle andre(s) prinsipper kan reduseres til eller oppløses av. For å sette det på spissen – Skinner reduserte Piagets utvikling til forsterkning, slik Piaget reduserte forsterkning til utvikling, og Freud reduserte fri vilje til deterministisk drift, slik May oppløste psykologisk kausalitet i den store friheten. Mønsteret er skolefaderen som riktignok avdekker én viktig psykologisk faktor, men som samtidig viser et splittende behov for å hevde at alle andre(s) grunnfaktorer er feil. Hillestad har derfor rett i at psykologien trenger en flerfaktorteori. Men han gir inntrykk av at ingen har lyktes med dette. Da glemmer Hillestad teoretikeren ved Harvard Medical School, også professor II ved NTNU og forskningssjef ved Modum Bad – ikke en splittende skolefader, men en samlende kvinne: Leigh McCullough.

Det viste seg verdifullt at McCullough allerede var trent i atferdsterapi da hun begynte i lære hos psykoanalytikeren Habib Davanloo. Davanloo hadde ved å studere sine pasientvideoer funnet at forsvar effektivt kan avdekkes og blokkeres, slik at pasienten i tilknytning til sin terapeut opplever intense gjennombrudd til fortrenge følelser og minner, med rask symptomlette som resultat. Da McCullough så og lærte dette, smeltet psykoanalysen sammen med atferdsterapi: Tilknytningsfølelsene utgjør det fobiske objekt, forsvarerne utgjør unnvikelsesresponser, og Davanloos ISTDP er i sin kjerne eksponeringsterapi med responsprevensjon (i seg selv en revolusjonerende metode oppdaget av en annen kvinne, Mary Cover Jones, også kjent som atferdsterapiens mor).

Alle som hadde gleden av å se Leigh gjøre terapi, vet med hvilken varme og respekt hun møtte pasienten.

Med affektfobiteorien bidro Leigh McCullough til en læringsteoretisk reformulering av psykoanalytisk teori: Sigmund Freuds angstteori (at ubevisste følelser trigger angst som driver forsvar mot følelsene), Anna Freuds egopsykologi (om forsvars mangfoldighet), Bowlbys tilknytningsteori (som utvider Sigmunds todriftsteori) og Davanloos svært effektive metode. I tillegg til affektfobiformuleringen mildnet McCullough ISTDP ved å nedregulere intens angst med CBT-intervensjoner, og i boken *Treating Affect Phobia* (McCullough mfl., 2004) fjernet hun I-en fra ISTDP. I *Changing Character* (1995) gikk hun også langt i en interteoretisk reduksjon av Malans konfliktriangel (Freuds angstteori) til læringsteori: først at følelser lærer å trigge angst gjennom pavloviansk betingning (triggering som kan desensitiveres ved jonesiansk eksponering), dernest at forsvarernes angstdempende effekt virker skinneriansk forsterkende på angst som forsvars primærmotiv (forsvars sekundærmotiver har andre forsterkere).

Det eneste *Changing Character* syntes å mangle som komplett flerfaktorteori, og som Leigh drøftet under opphold ved NTNU på begynnelsen av 2000-tallet, var en kognitiv teori for dannelse av forsvarernes indre struktur. Her viste hun interesse for Piagets studier av barns kognitive utvikling, spesielt at læring av objekter og kausalitet er uløselig sammenfiltret. Kausal tekstur var

allerede undersøkt av Tolman og Brunswik som strategilæring, og hva annet er forsvar enn kausale strategier for unngåelse og oppnåelse? Leigh McCullough hadde en sjelden evne til å finne og samle gullklumpene fra psykologiens spredte grustak.

Alle som hadde gleden av å se Leigh gjøre terapi, vet med hvilken varme og respekt hun møtte pasienten. I bokform kommer det humanistiske i korttidsdynamisk terapi godt frem i Jon Fredericksons Co-Creating Change (2013), der pasienten igjen og igjen gis valget mellom enten å bruke sitt vanemessige, men nå bevisstgjorte forsvar, eller å kjenne følelsens somatiske komponent og impuls og bli fri – et eksistensielt valg.

Leigh McCulloughs originale bidrag ligger ikke i de spesifikke intervensjoner – her henter hun i likhet med eklektikere fritt fra verktøykassa. Og med moderne ISTDPs tilpasninger til fragile og høymotstandspasienter er dette en mer komplett modell enn Leighs STDP. Men både ISTDP og eklektismen etc. savner dyp teoretisk integrasjon: Leigh etterlot seg en genialt enkel flerfaktorforklaring som samler de fleste grunnprinsippene våre skolefedre splittet faget opp i. Leigh McCullough er etter mitt syn blant psykologihistoriens mest samlende og undervurderte teoretikere. Og vi hadde henne blant oss. Leigh døde av ALS i 2012.